

Zhmaylova O.G.

PhD in Economics

Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine, Ukraine

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ISSUE OF FORMATION AND FACTOR ANALYSIS OF FINANCIAL RESULTS

Жмайлова О.Г.

к.е.н., доцент

Українська академія банківської справи Національного банку України

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

In the article the sources of business income, the formation of the final financial result and the influence of the main factors on profit have been studied.

Keywords: analysis, financial results, profit, factor, method, inflation.

В статті вивчено напрями виникнення доходів підприємства, формування кінцевого фінансового результату та вплив основних факторів на прибуток.

Ключові слова: аналіз, фінансовий результат, прибуток, фактор, метод, інфляція.

В умовах посилення євроінтеграційних процесів в Україні одним із актуальних завдань розвитку її економіки є створення умов ефективного функціонування суб'єктів господарювання, важлива роль в діяльності яких належить фінансовим результатам.

Поряд з теоретичними дослідженнями сутності фінансових результатів в економічній літературі обговорюється проблема методичних підходів до оцінки визначення впливу факторів на формування фінансових результатів. Слід відмітити, що результати досліджень науковців з порушеної проблеми є достатньо вагомими. Проте питання формування кінцевого фінансового результату та факторного аналізу даного показника залишаються недостатньо вивченими. Зважаючи на це, метою наукової роботи є вивчення напрямів виникнення доходів підприємства та дослідження основних факторів впливу на формування прибутку підприємств.

Відомо, що прибуток, володіючи різними властивостями та виконуючи найрізноманітніші функції [1, с.27-29], виступає джерелом формування власних фінансових ресурсів, тобто за його допомогою підприємство здатне само фінансувати розширення виробничих потужностей, залучати інтелектуальний та інвестиційний капітал, а також через податки, розкриває взаємозв'язок між державою та окремими господарюючими суб'єктами і є потужним джерелом формування фінансових ресурсів країни.

При широкому спектрі властивостей прибутку існує ще одна достатньо вагома притаманна йому характеристика – фактор часу. Тобто, отриманий фінансовий результат діяльності в бухгалтерській звітності фіксується в кінці певного періоду, однак дохід (як додана вартість, в економічному розумінні) формується по мірі здійснення господарської діяльності. А це свідчить про те, що підприємство може мати в своєму розпорядженні прибуток, як фінансовий ресурс, ще до визначення його в фінансовій звітності.

Саме така багатогранність даної економічної категорії вимагає чіткого підходу до спостереження за процесами виникнення і формування фінансових результатів в ході функціонування підприємства.

Економічна наука називає такі фактори формування прибутку: праця, капітал (засоби виробництва), земля, діяльність управлінського апарату з організації виробництва, підприємницька діяльність, а також ризик, інформація і час.

Під факторами, які впливають на розмір прибутку, розуміють причини, під впливом яких формується прибуток у початковий період діяльності або виникають зміни його абсолютної величини в подальшому.

Величина прибутку підприємства та його динаміка знаходяться під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, деякі з них підприємство не може проконтролювати і врахувати. До зовнішніх факторів належать: кон'юнктура ринку, зміна цін на матеріально-сировинні й паливно-енергетичні ресурси, вплив природних, географічних, соціально-економічних, транспортних і технічних умов на виробництво і реалізацію продукції, удосконалення системи оподаткування, рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, соціально-політична ситуація в країні тощо [2, с.70-71].

Одним із факторів впливу зовнішнього середовища є інфляція, яка по-різному впливає на інтереси зацікавлених груп людей по відношенню до підприємства. Так, підприємства-кредитори мріють не стільки про високі прибутки своїх боржників, скільки про їх платоспроможність і більше всього лякаються інфляції. Дебітори, навпаки, чекають інфляції тому, що чим більше знеціниться грошова одиниця, тим менше вони платитимуть за своїми боргами [3, с. 95].

Не можна не погодитися з думкою авторів [4, с. 50], які зазначають, що періоди зростання інфляції створюють несприятливі умови для інвестиційної діяльності в державі. Щоб уникнути впливу інфляції на розрахунок фінансових коефіцієнтів і для визначення їх реального значення, необхідно виконати коригування бухгалтерської звітності за поточним рівнем цін, розрахувати реальні фінансові коефіцієнти на основі скоригованої за рівнем інфляції бухгалтерської звітності та порівняти фінансові коефіцієнти, розраховані до і після коригування.

Внутрішні фактори, що впливають на прибуток підприємства, за думкою науковця [2, с.71], можна поділити на виробничі (екстенсивні та інтенсивні) й позавиробничі (постачальницько-збутова і природоохоронна діяльність, соціальні умови праці та побуту). Екстенсивні фактори впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни засобів і предметів праці, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу, розміру фінансових ресурсів.

Інтенсивні фактори позначаються на процес одержання прибутку через «якісні» зміни, зокрема, підвищення продуктивності обладнання та його якості, використання прогресивних видів матеріалів і удосконалення технології їх обробки, прискорення оборотності обігових засобів, трудомісткості й

матеріаломісткості продукції, удосконалення організації праці, ефективне використання фінансових ресурсів тощо.

Безперечною є думка авторів [1, с.70], що сума прибутку підприємства залежить від таких основних чинників, як обсяги виробництва і реалізації продукції та ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства (ефективність використання основних засобів, виробничих запасів, нематеріальних активів, грошових коштів тощо, які впливають на рівень витрат підприємства).

У ході формування прибутку й визначенні його розміру на певну дату необхідно з'ясувати, які види діяльності підприємства обумовили отримання кінцевого результату та які фактори впливають на формування даного показника. Оскільки підприємство не може здійснювати свою діяльність окремо від інших суб'єктів господарювання, воно повинне враховувати позиції своїх працівників (власників), сплачувати податки, слідувати законам ринку.

Так, кінцевим результатом процесу основної діяльності підприємства виступає валовий прибуток, іншими словами – прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Він визначається як різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартістю реалізованої продукції. Залежно від сфери, виду діяльності підприємства є деякі особливості формування цього прибутку, методики його розрахунку. Так, для виробників, основною діяльністю є купівля матеріалів, сировини, палива, сам процес виробництва, реалізація продукції. Для торговельних підприємств ці операції обмежуються придбанням та реалізацією товарів. Виробничі сільськогосподарські кооперативи майже повністю обмежені рамками тієї діяльності, для якої вони були створені.

Наступний вид фінансового результату – прибуток від іншої реалізації. Суб'єкт господарювання може отримати його за умови ведення певної діяльності, яка не є основною для даного підприємства, але пов'язана з реалізацією матеріальних і нематеріальних цінностей, певних послуг. Прибуток від іншої реалізації формується на підприємстві за умов продажу основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів. Цей вид прибутку може виникати також внаслідок ліквідації та уцінки необоротних активів. Склад і обсяг прибутку від іншої реалізації можуть значно коливатись на окремих підприємствах і в окремі періоди.

До окремого напрямку діяльності можна віднести здійснення фінансових інвестицій. У результаті підприємства отримують прибуток у вигляді дивідендів на акції, від вкладання коштів у статутні фонди інших підприємств (прибутки від володіння корпоративними правами); у вигляді відсотків на державні цінні папери, облігації підприємств, на депозитні рахунки.

У процесі фінансової діяльності забезпечується додаткове формування прибутку від операційної та інвестиційної діяльності, який характеризується різницею між рівнем рентабельності активів і вартістю додатково залученого із зовнішніх джерел капіталу.

Надзвичайна діяльність носить тимчасовий характер. На відміну від звичайної, вона пов'язана, в основному, зі стихійними лихами та катастрофами.

Результатами надзвичайних подій, при цьому, можуть бути не лише збитки (понесені внаслідок землетрусу, пожежі, повені), а й доходи, сформовані в результаті відшкодування коштів зі сторони держави або страхових організацій.

Серед інших напрямів формування доходів підприємства необхідно виділити виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості, що утворюється внаслідок розбіжностей у часі між відвантаженням продукції та її оплатою.

Як уже зазначалося раніше, отримання прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тісно пов'язане із здійсненням основної діяльності суб'єкта господарювання. Валовий прибуток входить до складу доходу (виручки) від реалізації. Саме тому його формування залежить від надходження виручки на підприємство. Проте, на відміну від виручки, яка чітко фіксується в бухгалтерському обліку при надходженні її на розрахунковий рахунок, обсяг отриманого прибутку визначається лише за певний період (місяць, квартал, рік). Реально формування прибутку на підприємстві відбувається в міру реалізації продукції, тому в обороті підприємства прибуток виникає до відображення його в звітності. Для формування прибутку важливе значення має встановлення моменту реалізації продукції.

В бухгалтерському обліку розрізняють декілька методів визначення фінансового результату. Однак, усі ці методи дають неоднакові фінансові результати діяльності підприємств. Тому слід обрати той з них, який забезпечує найбільш оптимальне й точне відображення доходів у покупця і витрат у продавця товарів і відповідає міжнародним правилам економічних взаємовідносин.

Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку передбачено використання методу нарахування і касового методу.

Сутність методу нарахування полягає в тому, що для визначення фінансового результату необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, понесеними для отримання цих доходів. До недоліків цього методу відносять нарахування податків, зборів та обов'язкових платежів в момент реалізації продукції, та, безумовно, своєчасна їх сплата. При цьому виручка від реалізації не завжди вчасно перераховується на рахунок підприємства-реалізатора. Тобто, згідно даних обліку підприємство отримало прибуток, хоча фактично його немає.

Касовий метод визначення доходів і витрат передбачає відображення моменту реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) після відпуску її покупцю й отримання сплати за неї. Але і він, не дивлячись на свою ясність і простоту, не дає можливості повною мірою визначити доходи і витрати за певний період і викривляє фактичний фінансовий результат.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, відмітимо, що формування величини прибутку є результатом здійснення звичайної та надзвичайної діяльності підприємства. Окрім того, одним із моментів, які можуть впливати на кінцеву величину сформованого прибутку (збитку) є метод відображення його у фінансовій звітності. Вкрай важливим є відображення реально отриманого фінансового результату, оскільки всі інші роботи з аналітичного

спостереження за прибутком підприємства будуть мати викривлені дані і не дозволять дати раціональну відповідь на поставлені задачі аналізу фінансових результатів. Саме тому фактори, які впливають на формування фінансових результатів повинні стати предметом досконалого аналізу, оскільки від нього залежить ефективна діяльність підприємства. Дуже важливо відпрацювати правильне ставлення до поведінки і ролі кожного з факторів з тим, щоб забезпечити ефективну діяльність підприємства і його прибутковість.

Література:

1. Партин Г. О., Загородній А. Г. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / Г. О. Партин, А. Г. Загородній – 2-ге вид, перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 379 с.
2. Кучеркова С. О. Фактори формування прибутку в сільськогосподарських підприємствах / С. О. Кучеркова // Економіка АПК. – 2004. – № 7. – С. 70-74.
3. Янок Д. А. Економічний зміст фінансових результатів діяльності підприємств / Д. А. Янок // Економіка АПК. – 2003. – № 11. – С. 91-95.
4. Лабенко О.М. Визначення основних факторів формування прибутку сільськогосподарських підприємств / О. М. Лабенко // Економіка АПК. – 2007. № 7. – С.112-114.
5. Савчук В. П., Москаленко О. В. Вплив інфляції на оцінку показників прибутковості підприємства / В. П. Савчук, О. В. Москаленко // Фінанси України. – 2002. – № 1. – С. 50-60.

Mazur N.V.

Doctoral student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

DIFFERENCE BETWEEN CONCEPTS OF INTRAGROUP TRANSACTIONS AND INTRACOMPANY TRANSACTIONS

Mazur N.V.

аспірант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

РАЗЛИЧИЕ МЕЖДУ ПОНЯТИЯМИ ВНУТРИГРУПОВЫХ И ВНУТРИХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОПЕРАЦИЙ

This work presents an overview of difference between the concepts of intragroup transactions and intracompany transactions. This paper gives a description of these terms and shows their place in accounting. The outcomes of the research make possible to proper use these terms for correct financial reporting.

Keywords: intragroup transactions, intracompany transactions, parent company, subsidiary company, branch

В статье представлен обзор разницы между понятиями внутригрупповых операций и внутрихозяйственных операций. Описана методика отображения данных операций в бухгалтерском учёте. Изучение содержания внутренних операций позволило установить необходимость особенного их отображения в финансовой отчетности.

Ключевые слова: внутригрупповые операции, внутрихозяйственные операции, материнская компания, дочерняя компания, филиал

В условиях развития рыночной экономики Украины увеличивается количество предприятий корпоративной формы организации предпринимательской деятельности. Именно такая форма хозяйствования обеспечивает необходимо привлечение инвестиций, позволяет наращивать производственный потенциал и получать постоянно растущий доход. Важную

роль в дея
которых пр
Весо
внутренни
М.В. Гойчу
И.В. Семчу
В н
внутригруп
рассмотрим
Внутр
в предела
юридически
участками),
филиалы, пр
В соот
обособленн
нахождения
учет в фили
или обособ
является бе
обособленно
является бал
с последую
финансово
отдельного
дальнейшем
финансово
Для от
выделенным
статуса юрид
ценностей; пр
управленческ
хозяйств; по
«Внутрихозяй
Согласно
результате вн
внутрихозяй
выделенным
финансовым
для модели
внутрихозяй
внутрихозяй
при определ
доходов об
покупателям